

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E-mail: ministry@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Від _____ № _____

На № _____ від _____

Народному депутатові України
Тімішу Г. І.

Щодо визнання ступенів вищої освіти,
здобутих у вищих навчальних закладах
Румунії та Республіки Молдова

Шановний Григорію Івановичу!

Міністерство освіти і науки України розглянуло Ваш депутатський запит від 28 січня 2016 р. № 401/02-01 щодо визнання ступенів вищої освіти, здобутих у вищих навчальних закладах Румунії та Республіки Молдова, та здійснило аналіз алгоритмів процедури визнання в Україні іноземних документів про освіту, зокрема, виданих в Румунії та Республіці Молдова, та провело перевірку проблемних питань, які були наведені у запиті. На підставі проведеної роботи, по суті порушених у запиті питань, повідомляємо таке.

Процедура визнання в Україні іноземних освітніх документів, у тому числі виданих вищими навчальними закладами Румунії та Республіки Молдова, здійснюється у відповідності до «Конвенції про визнання кваліфікацій, що відносяться до вищої освіти, у Європейському регіоні» (Лісабон, 11 квітня 1997 р.), ратифікованої Законом України від 03.12.1999 р. № 1273-IV, міжнародних угод про взаємне визнання та еквівалентність документів про освіту і вчені звання та Порядку визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту» від 05 травня 2015 р. № 504, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 27 травня 2015 р. за № 614/27059.

М2 МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ 16 09:13
№1/13-196 від 02.03.2016

ВЖ. 1

60116

Зокрема для визнання в Україні освітніх документів, виданих навчальними закладами Румунії, застосовуються положення Угоди між Урядом України та Урядом Румунії про взаємне визнання і еквівалентність документів про освіту, наукові ступені і звання, укладена 19 лютого 1999 р. (чинна з 10 січня 2000 р.), а для освітніх документів, виданих навчальними закладами Республіки Молдова – положення Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про взаємне визнання і еквівалентність документів про освіту і вчені звання від 18 травня 2001 р., затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2008 р. № 1003.

Вказані міжнародні угоди визначають еквівалентність кваліфікацій, зазначених в документах про освіту, але не скасовують необхідність прийняття офіційного рішення щодо визнання в Україні іноземних документів про освіту, виданих вищими навчальними закладами Румунії та Республіки Молдова, оскільки згідно зі ст. I.1. Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні, визнання – це формальне підтвердження компетентним органом якості іноземної освітньої кваліфікації для цілей доступу до навчання і/або здійснення фахової діяльності.

У ході перевірки Міністерством освіти і науки України проблемних питань, які були наведені у Вашому депутатському запиті, встановлено наступне.

1. Для дипломів, виданих навчальними закладами Румунії та Республіки Молдова, застосовується спрощена процедура визнання в Україні. Власники таких документів про освіту для працевлаштування в Україні під час процедури визнання не проходять перенавчання, складання іспитів тощо.

2. Для процедури визнання в Україні освітніх документів, виданих іноземними вищими навчальними закладами, у тому числі Румунії та Республіки Молдова, не встановлено обов'язкової вимоги засвідчення документів в країні їх походження, а відсутність такого засвідчення не є підставою для відмови у прийнятті документів для проведення процедури.

3. Перевірка автентичності освітніх документів, виданих навчальними закладами Республіки Молдова та Румунії, здійснюється, у тому числі шляхом перевірки в електронних реєстрах документів про освіту.

4. Єдиний обов'язковий платіж за послугу визнання в Україні іноземних документів про освіту становить для фізичних осіб 51 грн, для юридичних осіб – 85 грн. Плата справляється шляхом перерахування до загального фонду державного бюджету. Залучення власником іноземного освітнього документа приватних комерційних посередницьких структур до подачі документів для процедури визнання призводить до суттєвого збільшення його витрат, та знаходиться поза сферою впливу Міністерства освіти і науки України.

5. Міністерством ведеться активна робота щодо спрощення та гармонізації із європейськими практиками процедури визнання в Україні іноземних документів про освіту, у тому числі, виданих вищими навчальними закладами Румунії та Республіки Молдова.

На підставі вищевикладеного, вважаємо, що процедура визнання в Україні іноземних документів про освіту, у тому числі виданих вищими навчальними закладами Румунії та Республіки Молдова, не є забюрократизованою, відповідає стандартам Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні.

У додатку надаємо розгорнуту інформацію по суті порушених у Вашому запиті питань стосовно процедури визнання ступенів вищої освіти, здобутих у вищих навчальних закладах Республіки Молдова та Румунії.

Додатки:

1. Роз'яснення щодо процедури визнання іноземних документів про освіту, у т.ч. виданих навчальними закладами Республіки Молдова та Румунії – на 9 арк. у 1 прим.;
2. Неофіційний переклад висновку групи норвезьких експертів в рамках партнерської перевірки, що організовувалася та фінансувалася програмою Європейської комісії Erasmus+ – на 5 арк. у 1 прим.

З повагою,

Перший заступник Міністра

І. Р. Совсун

Draft Report – SQUARE – Peer Review of ENIC Ukraine

The peer review was conducted by the following panel:

- Stig Arne Skjerven, Director of Foreign Education, NOKUT (Norway)
- Rolf Lofstad, Deputy Director of Foreign Education, NOKUT (Norway)
- Sergey Skorokhod, Pro-Rector for International Cooperation, Odessa National I. I. Mechnikov University (Ukraine)

The material the peer review panel received included:

- Annex 1 – Typology
- Annex 2 – Standard and Guidelines
- Annex 3 – SWOT
- Annex 4 – Examples
- Program for the site visit 19 June 2015
- ENIC-Ukraine Legal Status
- Funding issues
- Statistical data

The site visit to ENIC Ukraine in Kyiv was conducted 19 June 2015 in accordance with procedure

On 29 June 2015, the peer review panel sent a draft of the report to ENIC Ukraine for quality assurance of the information in the report. The peer review panel received feedback from ENIC Ukraine on 2 July 2015 and the feedback was taken into consideration in the final report.

General observations

The peer review panel would describe the ENIC Ukraine as a well-functioning ENIC-NARIC office with a good understanding of the Lisbon Recognition Convention. The office appears to be sufficiently staffed for its present tasks in regards to capacity and competence. The peer review panel had an impression that the roles in the office were clear, efficient and safeguarded the quality needed in order to have a high credibility in information

Проект звіту – SQUARE – Партнерська перевірка Центру ENIC Україна

Партнерська перевірка здійснювалася наступною групою експертів:

- Стіг Арне Сьєрвен, Директор з іноземної освіти, NOKUT (Норвегія)
- Рольф Лофстад, Заступник директора з іноземної освіти, NOKUT (Норвегія)
- Сергій Скороход, проректор з міжнародної співпраці, Одеський національний інститут імені І. І. Мечникова (Україна)

Матеріали, отримані групою експертів:

- Додаток 1 – Типологія
- Додаток 2 – Стандарт та Керівництво
- Додаток 3 - SWOT аналіз
- Додаток 4 – Приклади
- Програма візиту 19 червня 2015 р.
- Юридичний статус ENIC-Ukraine
- Фінансування Центру
- Статистичні дані

Візит до Центру ENIC Україна відбувся 19 червня 2015 року згідно встановленому порядку

29 червня 2015 року фінальний звіт було надіслано в Центр ENIC Україна для підтвердження інформації, що міститься в звіті. Команда експертів отримала лист-відгук від ENIC України 2 липня 2015 року. І цей лист було розглянуто та прийняти до уваги у фінальному звіті.

Загальне спостереження

Група експертів визначає Центр ENIC Україна як ефективний Центр ENIC-NARIC, який має добре розуміння положень Лісабонської конвенції з визнання. Центр є добре оснащеним необхідними для поточної діяльності потужностями та компетентністю. Група експертів склала думку, що розподіл обов'язків в Центрі є прозорим, ефективним та достатнім для забезпечення якості, необхідної у наданні Центром достовірної інформації та порад з

provisions and recognition advices.

A new Decree "Some issues on recognition of foreign documents on education in Ukraine" (The Regulation on recognition procedure of higher education degrees obtained in foreign higher educational institutions / The Regulation on recognition procedure in Ukraine on secondary, vocational, professional credentials, issued by foreign educational institutions) from 05.05.2015 № 504 Ministry of Education and Science of Ukraine will enter into force only a few days after the site visit changes the role of the ENIC office. It is positive that the universities play a stronger part in recognition, and it is important that the ENIC office establish a good relation with the universities in order to share good and uniform recognition practices. This activity should include training seminars and capacity building.

The decision to include recognition in the Act of Administrative Services, however, may be creating obstacles for good practice in accordance with the Lisbon Recognition Convention. In particular, the deadlines and the lack of possibility to demand supplementary documentation may reduce the quality of the decisions with the possible negative effects this may have on ENIC office's controlling function to safeguard society from fraudulent providers, fraudulent documents, or sub-standard, non-recognized providers. The application of the Administrative Services Act to the recognition processes will result in formalization of the recognition procedure, imposition of the rigid rules, which are not always possible to follow during the recognition procedure. Thus, it will not only fail to improve the quality or to ensure the transparency of the recognition services, but it also bears a risk of increase in number of negative decisions.

Standard 1 – Procedures, Criteria and Quality Assurance

The ENIC office seems to have a methodology on both procedures, criteria and quality assurance in accordance with the Lisbon Recognition Convention and the EAR Manual. The documentation on procedures and criteria are thorough, and the office has a desire to develop further this part. The peer review

визнання.

Новий Наказ «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту» (Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти/Порядок визнання в Україні документів про середню, середню професійну, професійну освіту, виданих навчальними закладами інших держав) від 05.05.2015 року № 504 Міністерства освіти і науки України, що вступає в силу вже через декілька днів після візиту групи експертів до Центру, змінить функції Центру. Позитивним є те, що вищі навчальні заклади відіграватимуть більш значну роль у визнанні, та важливим є те, щоб Центр ENIC встановив добрі зв'язки з ВНЗ для того, щоб поділитися досвідом ефективного та універсального визнання. Ця діяльність має включати тренінги та семінари.

Проте, рішення про внесення визнання до Закону про адміністративні послуги, може створити перешкоди для здійснення ефективного визнання згідно положень Лісабонської конвенції з визнання. Зокрема, кінцеві строки та відсутність можливості запиту додаткової документації може знизити якість остаточного рішення, та негативно вплинути на функцію контролю, що виконує Центр, захищаючи суспільство від шахрайських закладів, підробних документів, або не визнаних закладів та таких, що не відповідають нормам. Результатом застосування закону про адміністративні послуги щодо процесу визнання буде формалізація процедури визнання, введення жорстких правил, яким не завжди можна слідувати впродовж процедури визнання. Це не лише не поліпшить якість та прозорість послуг з визнання, а й призведе до збільшення ризику прийняття негативних рішень.

Стандарт 1 - Інструкції, критерії та забезпечення якості

Центр має методологію щодо інструкцій, критеріїв та забезпечення якості, яка відповідає Лісабонській конвенції з визнання та Інструкції щодо Європейського визнання для вищих навчальних закладів. Документація інструкцій та критеріїв є докладною, та Центр має намір подальшого розвитку цього напрямку. Група

panel reminds the office that it always needs to balance the level of details of the procedures and criteria since one is dealing with individual cases. The peer review panel finds the quality assurance system sufficient and well-functioning although it takes a lot of capacity. However, it is important to sustain a high level of quality assurance in order to keep the credibility of the recognition decisions. The office should continue its focus to develop good mechanisms to obtain statistic information. In the self-evaluation, the office evaluated their compliance to this standard as partial compliance. The peer review panel, however, would possibly see the compliance to this standard as substantial.

Standard 2 Applicant-centered Recognition

The office's orientation to applicant-centered recognition is safely within the Lisbon Recognition Convention and the EAR Manual. The site visit confirmed that the office has a high level of understanding of the complexity and possibilities in the understanding of the principle of substantial difference and showed a thorough approach on how to handle complex individual cases. Taken into consideration that the QF is not fully established in Ukraine, the office showed examples on how a more learning outcome approach was in the process of being developed. With regards to Article VII in the Lisbon Recognition Convention, ENIC Ukraine could seek inspiration from the Norwegian office in order to further develop its mechanisms for the recognition of refugee credentials. In the self-evaluation, the office evaluated their compliance to this standard as substantial, and the peer review panel sees this as a fair evaluation.

Standard 3 – Quality, Legitimacy and Authenticity

The peer review panel was impressed how sophisticated approach the ENIC Ukraine had with regards to quality, legitimacy and authenticity as this is described in the Lisbon Recognition Convention and the EAR Manual. This included the connection between identity documents and educational documents, degree mills, fraudulent documents, verification procedures, documents from non-

експертів нагадує Центру, що завжди має бути баланс між детальністю процедури та критеріями, оскільки кожна справа потребує індивідуального підходу. На думку групи експертів, система забезпечення якості є достатньою та злагоджено функціонує, хоча потребує багато ресурсів. Проте, підтримка високого рівня системи якості є важливою для забезпечення довіри до рішень про визнання. Центр має продовжувати приділяти увагу побудуванню налагоджених механізмів отримання статистичних даних. У звіті самоперевірки Центр оцінив свою відповідність цьому стандарту, як часткову. Однак, група експертів вважає, що відповідність Центра цьому стандарту є значною.

Стандарт 2 – Визнання, орієнтоване на заявника

Орієнтація Центру на заявника у процесі визнання відповідає Лісабонській конвенції з визнання та Інструкції щодо Європейського визнання для вищих навчальних закладів. Візит до Центру підтвердив, що Центр має високий рівень розуміння складності та можливостей розуміння принципів суттєвих відмінностей та Центр продемонстрував ретельний підхід до роботи зі складними індивідуальними випадками. Враховуючи, що в Україні не прийнято Рамку кваліфікацій, Центр показав приклади того, як розвивається процес підходу, орієнтованого на результати навчання. Відповідно до розділу VII Лісабонської конвенції з визнання Центр ENIC Україна може перейняти досвід у Центра Норвегії для подальшого розвитку механізму визнання документів про освіту власників зі статусом біженців. У звіті самооцінки Центр оцінив відповідність цьому стандарту, як значну, та група експертів вважає цю оцінку об'єктивною.

Стандарт 3 – Якість, законність та автентичність

Група експертів була вражена тим, наскільки глибокий підхід має Центр ENIC Україна щодо якості, законності та автентичності у відповідності з Лісабонською конвенцією з визнання та Інструкцією щодо Європейського визнання для вищих навчальних закладів, стосовно відповідності інформації у документах про освіту та у документі, що засвідчує особу, підrobних документів, процедур перевірки

recognized territories and so on. In the self-evaluation, the office evaluated their compliance to this standard as substantial, and the peer review panel sees this as a fair evaluation.

Standard 4 – Evaluation Tools and Resources

Taken into consideration that the QF is not been fully established in Ukraine, the office showed examples on how a more learning outcome approach was in the process of being developed. This included comparison tables and more thorough investigation into the learning outcomes. It is important that the office keeps this modern focus on these issues in the future and in particular when the Ukrainian QF has been referenced to the EQF. In the self-evaluation, the office evaluated their compliance to this standard as substantial, and the peer review panel sees this as a fair evaluation.

Standard 5 – Transparency and Information Provisions

The peer review panel has the impression that the transparency and information provisions on the Ukrainian educational system is sufficient, however this needs to be revised on a regular basis. The peer review panel sees a potential for the ENIC office to share more information on foreign educational systems, in particular from countries where the institutions and the office see the highest number of applicants. With a stronger focus on this, the peer review panel believe that the impact and importance of the office will increase as the exposure will be higher to relevant stakeholders. It is positive that the office will hold seminars and develop manuals for the universities and the office should consider inviting international experts to such events. In the self-evaluation, the office evaluated their compliance to this standard as substantial, and the peer review panel sees this as a fair evaluation.

Standard 6 – (Inter)national Cooperation and Presentation

The peer review panel stresses the importance of international cooperation through the ENIC-NARIC network, by participating on the ENIC-NARIC annual meeting and training within a

автентичності та документів, що походять з невизнаних територій тощо. У самоаналізі Центр оцінив відповідність цьому стандарту, як значну, та група експертів вважає цю оцінку об'єктивною.

Стандарт 4 – Засоби оцінки та ресурси

Враховуючи, що в Україні не прийнято Рамку кваліфікацій, Центр показав приклади того, як розвивається процес підходу, орієнтованого на результати навчання. Це стосується таблиць порівняння та більш ретельного дослідження результатів навчання. Важливо, щоб Центр зберіг цей сучасний підхід до справи у майбутньому, особливо, коли Українська рамка кваліфікацій буде інтегрована до Європейської рамки кваліфікацій. У самоаналізі Центр оцінив відповідність цьому стандарту, як значну, та група експертів вважає цю оцінку об'єктивною.

Стандарт 5 – Прозорість та надання інформації

Група експертів вважає, що прозорість та надання інформації про українську систему освіти є достатньою, однак, це має бути запроваджено на регулярній основі. Група експертів бачить потенціал Центру ENIC до більш широкого розповсюдження інформації про іноземні системи освіти, особливо тих країн, з яких надходить найбільша кількість заявок на визнання. Група експертів вважає, що приділяючи більше уваги цьому, Центр підвищить свій внесок та вплив, більш відкрито продемонструвавши себе ключовим зацікавленим особам. Важливо, щоб Центр проводив семінари, розробляв інструкції для університетів, та запрошував міжнародних експертів на такі заходи. У самоаналізі Центр оцінив відповідність цьому стандарту, як значну, та група експертів вважає цю оцінку об'єктивною.

Стандарт 6 – Міжнародна та національна співпраця та презентація

Група експертів наголошує на важливості міжнародної співпраці через мережу ENIC-NARIC, шляхом участі в щорічних зустрічах та тренуваннях на курсах дистанційного навчання.

framework of the ENIC-NARIC online training course. It is important for the office to increase its attention on other regions, in particular to a *potential upcoming process of a global convention*. There is no doubt a high demand for capacity building on recognition at the universities, the Ministry and the ENIC Ukraine. The peer review panel would stress the potential for setting up this type of cooperation on capacity building within the Erasmus+ Framework with relevant national ENIC-NARIC offices. In the self-evaluation, the office evaluated their compliance to this standard as partial, and the peer review panel sees this as a fair evaluation.

On behalf of the peer review panel,

Oslo / Odessa, 29 June 2015,

Stig Arne Skjerven
Lofstad

Rolf
Sergiy Skorokhod

Важливо, щоб Центр зосередив увагу на інших регіонах, зокрема, на *потенційних претендентах на приєднання до глобальної конвенції*. Без сумніву, існує високий попит на розвиток компетентності у визнанні в ВНЗ, Міністерстві та Центрі ENIC Україна. Група експертів хотіла би підкреслити потенціал встановлення такого типу співпраці з важливими Центрами ENIC-NARIC через мережу Erasmus+ для розвитку компетентності. У самоаналізі Центр оцінив відповідність цьому стандарту, як часткову, та група експертів вважає цю оцінку об'єктивною.

Від імені групи експертів,

Осло/Одеса, 29 червня 2015

Стіг Арне Скъєрвен
Сергій Скороход

Рольф Лофстад

Роз'яснення

**щодо процедури визнання іноземних документів про освіту,
у т.ч. виданих навчальними закладами Республіки Молдова та Румунії**

1. Процедура визнання в Україні освітніх документів, виданих навчальними закладами Республіки Молдова та Румунії

Процедура визнання в Україні освітніх документів, виданих навчальними закладами Румунії, здійснюється на підставі положень Угоди між Урядом України та Урядом Румунії про взаємне визнання і еквівалентність документів про освіту, наукові ступені і звання, укладеної 19 лютого 1999 р., чинної з 10 січня 2000 р. Ця Угода закріплює визнання обома сторонами документів про освіту та не містить додаткових умов для визначення їх еквівалентності.

Процедура визнання в Україні освітніх документів, виданих навчальними закладами Республіки Молдова, здійснюється на підставі положень Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про взаємне визнання і еквівалентність документів про освіту та вчені звання від 18 травня 2001 р., затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2008 р. № 1003. Для цілей працевлаштування стаття 4 цієї Угоди чітко визначає еквівалентність кваліфікацій вищої освіти, присвоєних в Республіці Молдова, кваліфікаціям, що присвоюються в Україні. Проте для цілей продовження навчання та ж стаття 4 містить додаткову умову визначення еквівалентності документів про освіту, а саме: документи «дають право на продовження навчання, якщо термін навчання та зміст освіти у них за спеціальністю подібні».

Таким чином, процедура визнання документів про освіту, виданих в Румунії, а також тих документів про освіту, що видані в Республіці Молдова та визнання яких запитується в Україні для професійної діяльності, не потребують порівняльного аналізу змісту навчальних програм. У таких випадках процедура визнання включатиме тільки перевірку автентичності освітнього документа та статусу навчального закладу, аналіз на відповідність державним зразкам Республіки Молдова або Румунії, які наявні в Міністерстві освіти і науки України (надалі – Міністерство). Жодних перенавчань, додаткових тестувань та іспитів для освітян, які проходять процедуру визнання для роботи в українських школах, у т. ч. з румунською або молдавською мовами викладання, не проводиться.

Винятком із цього правила може стати випадок, коли власник документів претендує на визнання освітнього рівня чи ступеня вищим, ніж передбачено

відповідними положеннями вищезазначених угод. У такому разі власник має право надати додаткові документи про свою освіту, зміст навчальної програми, професійну діяльність та просити порівняти зміст освіти із аналогічними програмами в Україні.

Отже, для освітян із документами, виданими в цих країнах, процедура визнання максимально спрощена та містить тільки необхідні та достатні етапи верифікації.

Звертаємо увагу, що окрему категорію становлять освітні документи, які видаються навчальними закладами так званої Придністровської Молдавської Республіки. Для міжнародного обігу такі освітні документи підлягають обміну на документи про освіту державного зразка Республіки Молдова, оскільки вищі навчальні заклади, розташовані на цій території, не мають акредитації, а їх учбові програми не погоджені з Міністерством просвіти Республіки Молдова. Для обміну документів, виданих такими навчальними закладами, на документи про освіту державного зразка Республіки Молдова, дійсно, передбачена в Республіці Молдова окрема процедура, яка включає визначення академічної різниці та здачу іспитів. Така процедура здійснюється Міністерством просвіти Республіки Молдови та регулюється нормативно-правовими актами цієї держави. Українська сторона не має впливу на спрощення цієї процедури, оскільки регулювання таких питань є суверенним правом Республіки Молдова.

2. Засвідчення документів в країні їх видачі

Для проведення процедури визнання іноземних документів про освіту в Україні (раніше – нострифікація) відповідно до Порядків визнання, затверджених наказом Міністерства від 05.05.2015 р. № 504, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 27.05.2015 р. за № 614/27059 «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту», (далі – Порядки визнання) подаються засвідчені в установленому порядку копії та переклад українською мовою документа про освіту та додатка до нього. Проте, Порядком визнання передбачена наступна норма: «У разі якщо Документ не засвідчений в країні його видачі у спосіб, який офіційно застосовується в цій країні, або якщо засвідчення не підтверджує його автентичності, компетентний орган вживає заходів щодо підтвердження автентичності такого Документа».

Таким чином, засвідчення документів в країні їх походження у спосіб, який офіційно застосовується у цій країні, не є обов'язковою вимогою для подачі документів для процедури визнання та не є підставою для відмови у прийнятті документів та проведенні процедури.

3. Перевірка автентичності освітніх документів, виданих навчальними закладами Республіки Молдова та Румунії

Міністерство та профільний центр постійно відслідковують нові можливості для перевірки автентичності документів про освіту, виданих у різних країнах світу. Саме тому в Порядках визнання додано такий спосіб підтвердження автентичності документів, як «перевірка у реєстрі документів про освіту, якщо такий реєстр запроваджено країною походження Документа або освітньою установою, що його видала». У разі наявності реєстрів, у тому числі реєстрів із платним доступом, вони завжди використовуються для підтвердження автентичності документів в ході процедури визнання.

Для документів, які походять з Республіки Молдова, таким джерелом є електронна база інформаційної системи документів про вищу та середню спеціальну освіту Міністерства просвіти Республіки Молдова, де міститься інформація про документи, видані починаючи з 2008 року. Для документів про освіту, виданих у попередні роки, на даний час молдавською стороною реєстри не запроваджено.

Для документів про середню та середню-спеціальну освіту, які походять з Румунії та видані починаючи з 2004 року, також є можливість підтвердити факт навчання в електронній інформаційній системі. Для документів про середню і середньо-спеціальну освіту, виданих у попередні роки, та про вищу освіту румунською стороною реєстри на даний час не запроваджено.

Автентичність документів, інформація про які не міститься в електронних базах даних та реєстрах, потребують застосування інших способів підтвердження автентичності, які здійснюються під час проведення процедури визнання компетентним органом. Перевірка автентичності будь-яким з передбачених Порядками визнання способів здійснюється в ході процедури визнання та не покладається на заявника.

4. Підстави створення та повноваження Національного інформаційного центру академічної мобільності, функції якого покладено на ДП «Інформаційно-іміджевий центр»

Національний інформаційний центр академічної мобільності (ENICUkraine) створено відповідно до вимог та на виконання зобов'язань, узятих на себе Україною під час ратифікації Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р., далі – Лісабонська Конвенція). Згідно з постановою Кабінету Міністрів від 31 серпня 2011 р. № 924 «Питання національного інформаційного центру академічної мобільності», функції ENICUkraine покладено на Державне підприємство

«Інформаційно-іміджевий центр» (створено 2007 року), що належить до сфери управління Міністерства та діє на підставі Статуту (далі – Центр).

До повноважень Центру належить, зокрема, перевірка автентичності та встановлення еквівалентності кваліфікацій, присвоєних згідно з документами про освіту, що видані навчальними закладами іноземних держав, здійснення оперативного обміну даними в рамках функціонування міжнародної мережі європейських національних інформаційних центрів з академічного визнання та мобільності країн-учасниць Лісабонської Конвенції, надання громадянам і заінтересованим органам інформації та роз'яснень з питань академічної мобільності і визнання документів про освіту.

Відповідно до наказу МОНмолодьспорту від 29.03.2011 р. № 294 «Щодо визнання і встановлення еквівалентності в Україні документів про освіту, виданих навчальними закладами інших держав», функції визнання іноземних документів про освіту було покладено на структурний підрозділ Міністерства, увільнивши від їх виконання апарат Державної акредитаційної комісії. Цим же наказом Центр було залучено до здійснення заходів з організаційно-інформаційного супроводження та технічної обробки документів за принципом «єдиного вікна» для проведення Міністерством процедури визнання іноземних документів про освіту.

Створення профільного центру з питань визнання не є виключно українською практикою, а є загальносвітовою тенденцією. Так, усі країни-члени Лісабонської Конвенції мають Національний інформаційний центр академічної мобільності. У багатьох країнах Національний інформаційний центр (ENIC) виконує також функції центру визнання дипломів та періодів навчання (NARIC), наприклад у Великобританії, Ірландії, Естонії та інших. При цьому є наступна закономірність: у країнах пострадянського простору та деяких країнах – колишніх учасниках варшавського договору функції визнання покладаються на органи державної влади, їх структурні підрозділи або установи, що знаходяться в сфері їх управління. Натомість, у країнах Західної Європи та Північної Америки, як правило, функціонують самостійні інституції з визнання іноземних документів, які не залежать або мінімальною мірою залежать від держави та можуть фінансуватися за рахунок надходжень від своїх послуг.

5. Питання оплати послуги з проведення процедури визнання іноземних документів про освіту

Постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 р. № 550 встановлено, що плата за послугу визнання і встановлення еквівалентності документів про освіту, виданих

навчальними закладами іноземних держав, яку надає Міністерство, становить три неоподатковуваних мінімуми доходів громадян – для фізичних осіб та п'ять неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – для юридичних осіб.

Таким чином, єдиний обов'язковий платіж за послугу визнання Міністерством іноземного документа про освіту становить для фізичних осіб 51 грн, для юридичних осіб – 85 грн. Плата справляється шляхом перерахування до загального фонду державного бюджету. Для порівняння, до 2011 року обов'язковий платіж становив 1800 грн.

ДП «Інформаційно-іміджевий центр» Міністерства діє на госпрозрахунковій основі та пропонує низку додаткових сервісів для зручності заявників. Серед таких сервісів є дистанційна подача документів, організація відправлення документів кур'єрською службою, переклади та нотаріальне засвідчення, витребування документів про освіту (в разі втрати або заміни), організація порівняльного аналізу тощо. Такі додаткові сервіси є надійною альтернативою послугам фірм та фізичних осіб-посередників, легальність, надійність та репутацію яких власнику документів важко перевірити. Додаткові послуги, що пропонуються для зручності заявників, не є обов'язковими та можуть бути замовлені за потребою, оплата їх здійснюється за бажанням заявника і у відповідності з необхідною для заявника терміновістю надання послуги. Рівень тарифів на послуги Центру встановлено на рівні, що забезпечує виконання наказу Міністерства економіки України від 21.06.2005 р. № 173, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 11 липня 2005 р. за № 729/11009, а також забезпечує виконання показників, що слугують критеріями оцінки господарської діяльності, визначених Статутом Підприємства. Надання всіх послуг Центру та виконання програмних завдань, які покладено на Центр, здійснюється виключно за рахунок надходжень від додаткових сервісів.

Міністерство на підставі депутатського запиту та усного звернення від власника іноземного освітнього документа здійснило перевірку інформації щодо рівня цін за процедуру визнання та повідомляє наступне. Заявникам забезпечена можливість подачі документів для процедури визнання зі сплатою 51 грн – для фізичних осіб та 85 грн – для юридичних осіб. Упереліку додаткових послуг, які пропонуються Центром, немає таких, вартість яких наближалася б до 3–5 тисяч гривень, як зазначалося в депутатському запиті та усному зверненні.

У результаті перевірки усного звернення було встановлено, що до Центру 22.12.2015 р. були подані документи зразка Республіки Молдова, власниця яких мешкає в Чернівецькій області. При цьому під час подачі документів довіреною особою власника документів було сплачено виключно адміністративний збір у

розмірі 51 грн до загального фонду державного бюджету, жодної додаткової послуги не замовлялося, жодного додаткового платежу заявником не здійснювалося. Міністерством на підставі висновку Центру 11.02.2016 р. було оформлено рішення про визнання. При цьому з'ясувалось, щовласниця документів доручила подати їх до Міністерства комерційному посереднику в м. Чернівці, цей посередник у свою чергу звернувся до ще одного посередника у м. Київ. Залучення такого ланцюгу посередників з боку власників зазвичай призводить до збільшення витрат на декілька порядків та збільшення строків отримання результату.

При цьому Міністерство не має механізмів впливу та контролю за діяльністю комерційних фірм або фізичних осіб, які надають посередницькі послуги в цій галузі. Також Міністерство не має правових підстав для регулювання цін таких суб'єктів господарської діяльності. Діяльність посередницьких структур завдає суттєвих репутаційних втрат Міністерству та Центру, оскільки посередники не можуть на етапі прийому документів зробити їх об'єктивний попередній аналіз, надають не завжди коректну інформацію власникам документів щодо переліку документів для подачі, термінів, вартості та етапів процедури визнання. При цьому посередники не повідомляють Міністерству контактні дані для зв'язку із власником документів, що також в багатьох випадках може ускладнювати процедуру визнання, негативно впливати на терміни її проведення.

6. Заходи, які здійснило Міністерство, для приведення процедури визнання іноземних документів про освіту до стандартів ЄПВО та її спрощення, у т.ч. для документів, виданих навчальними закладами Республіки Молдова та Румунії

6.1. Спрощення процесу подачі документів для заявників

Для максимального спрощення подачі документів для заявників Міністерством та Центром вжито ряд заходів інформаційного, організаційного та технологічного характеру, зокрема:

- Детальна інформація про процедуру визнання та способи подачі документів представлена на сайті Міністерства та на окремому тематичному сайті.
- Забезпечено вільний доступ заявників до приміщення, в якому здійснюється прийом документів, та надання попередніх консультацій 6 днів на тиждень.
- Забезпечено надання телефонних консультацій 8 годин/6 днів на тиждень з використанням 4-х телефонних ліній.

- Забезпечено надання консультацій через електронну пошту та тематичний сайт.
- Забезпечена можливість подачі заявки on-line та дистанційна подача документів (без візиту).
- Чітко визначений перелік документів для подачі та початку процедури. Виключена можливість вимагати від заявника довідки про перетин кордону, медичних довідок, копій документів про наявність ліцензії та акредитації вищого навчального закладу та інших документів.
- Визначені строки процедури з можливістю термінового розгляду за необхідності.
- Можливість для заявника відстежувати хід виконання замовлення on-line.
- Запроваджено додаткові сервіси: попередній аналіз документів, переклади та нотаріальне засвідчення, можливість отримання рішення кур'єрською службою тощо.

Ці заходи спрямовані на спрощення доступу та забезпечення зручності для заявників, які подають або готують свої документи для процедури визнання. Можливість дистанційної подачі, наявність консультацій та попереднього аналізу документів дозволяє заявникам незалежно від місця їх перебування, в Україні чи за кордоном, розпочати процедуру визнання своїх іноземних документів, не звертаючись до посередницьких структур. Це, в свою чергу, дозволяє суттєво зменшити фінансове навантаження на заявників, терміни обробки замовлень та гарантує одержання вичерпної та об'єктивної інформації зі всіх питань щодо процедури визнання.

6.2. Реформування процедури визнання іноземних освітніх документів в Україні.

Відповідно до пункту 7.19, абзацу 6 Порядку денного асоціації між Україною та ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію в галузі освіти сторони співпрацюють у «роботі, направленій на взаємне визнання академічних та професійних кваліфікацій, дипломів та сертифікатів про освіту». Таким чином, Україна погодилася, що гармонізація процедур визнання іноземних освітніх документів в Україні з практиками, що застосовуються в ЄС, є одним із пріоритетів для спільної секторальної роботи з метою політичної та економічної інтеграції.

Слід зазначити, що загальноприйнятим документом у сфері визнання іноземних освітніх документів між державами, у т.ч. у Європейському просторі вищої освіти (ЄПВО), є Лісабонська Конвенція та Рекомендації, розроблені Комітетом цієї Конвенції.

Міністерством ведеться активна робота щодо гармонізації процедури визнання із європейськими практиками, зокрема, гармонізація національної нормативно-правової бази. Нові нормативно-правові акти, у тому числі, Порядки визнання, містять низку прогресивних норм, таких як:

1) Вищим навчальним закладам України надано повноваження на проведення процедури визнання іноземних освітніх документів з метою навчання або працевлаштування до цих закладів. Таким чином, вищі навчальні заклади можуть самостійно приймати рішення і визнавати документи з урахуванням своїх вимог до абітурієнтів і наукових кадрів. Міністерство фактично відмовилося від повноважень на одноосібне прийняття рішень про визнання іноземних документів та здійснило заходи, спрямовані на децентралізацію своїх повноважень.

2) Відмінено обов'язкову вимогу засвідчення освітніх документів в країні їх походження у спосіб, який офіційно застосовується в цій країні для такого засвідчення.

3) Зафіксовано можливість подачі документів в електронному вигляді у форматі цифрових зображень.

4) Суттєво розширено перелік документів, для яких застосовується спрощена процедура визнання, а саме:

- для документів з країн, з якими Україною укладено угоди, що регулюють питання визнання та еквівалентності документів про освіту;
- для дипломів університетів, що входять до академічного рейтингу університетів світу – AcademicRankingofWorldUniversities (ARWU);
- для документів з країн, що входять до Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР);
- для документів з країн, які затвердили національні рамки кваліфікацій;

5) розширено перелік способів перевірки компетентним органом автентичності освітніх документів, а саме:

- наявність штампу «Apostille» або консульської легалізації;
- запити до іноземних установ;
- зафіксована можливість використання реєстрів документів про освіту інших країн;
- зафіксована можливість аналізу на відповідність затвердженому стандарту оформлення документів.

6) розширено перелік способів перевірки іноземних освітніх установ, а саме:

- запити до іноземних установ ;
- зафіксована можливість використання національних офіційних джерел: реєстрів, публікацій;
- зафіксована можливість використання міжнародних офіційних джерел.

7) розширено перелік способів оцінки кваліфікації та встановлення еквівалентності, а саме:

- шляхом співставлення міжнародних та національних рамок кваліфікацій;
- на підставі положень міжнародного договору;
- шляхом порівняльного аналізу змісту навчальних програм;

8) чітко визначені критерії для оцінки кваліфікації та встановлення еквівалентності відповідно до мети визнання (у разі проведення порівняльного аналізу змісту навчальних програм): статус установи та/або програми, зміст програми, якість та/або акредитація програми, академічні та/або професійні права, навантаження, тривалість навчання, профіль програми.

9) передбачено право заявника на апеляцію рішення компетентного органу.

10) передбачено окрему процедуру, яка враховує особливості визнання кваліфікацій біженців.

6.3. Зовнішня перевірка процедури визнання та роботи профільного центру щодо відповідності європейським стандартам і практикам

Міністерство та Центр 2015 року в рамках проекту, який організовувався за ініціативи програми Європейської комісії Erasmus+ та координувався "Stichting EP-Nuffic" (Республіка Нідерланди) – найавторитетнішим національним центром з визнання кваліфікацій в Європі, пройшли зовнішню перевірку на відповідність принципам та стандартам визнання кваліфікацій в європейському регіоні.

Група норвезьких та українських експертів в рамках партнерської перевірки надала високу оцінку діяльності Центру та позитивний висновок щодо відповідності процедури визнання в Україні іноземних освітніх документів стандартам Лісабонської Конвенції. Експертами також визначено проблемні питання у законодавчому забезпеченні процедури визнання (неофіційний переклад висновку додається).